

Małgorzata Orlewicz-Musiał

AWF Kraków

Klub Sportowy „Korona” – piłkarsko – gimnastyczne początki podgórskiego klubu sportowego

Streszczenie

Stulecie krakowskiego Klubu Sportowego „Korona” jest doskonałym pretekstem do zweryfikowania wiedzy na temat genezy tej organizacji, wyjaśnienia kto realnie był jego twórcą i w jaki sposób przyczynił się do dalszego rozwoju klubu. W artykule przybliżony został wątek utworzenia podgórskiego gniazda Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” oraz dziecięcej drużyny piłkarskiej, które zawiązując współpracę w 1923 roku utworzyły wspólnie jednostkę organizacyjną, występującą pod nazwą Sokoli Klub Sportowy „Korona”. Na wstępie pokazane zostały dzieje TG „Sokół” w Podgórzu, początki tworzenia infrastruktury twórców obiektów sportowych i sposobu funkcjonowania towarzystwa. W dalszym ciągu ukazano w jaki sposób młodzi piłkarze powołali do życia drużynę, w jakich warunkach trenowali, jak zmieniali jej nazwę klubu i ostatecznie aby uzyskać możliwość korzystania z obiektów sportowych związali się z Podgórskim „Sokołem”. Dwutorową działalność w dziedzinie gimnastyki i sportu zwińczyło połączenie tych jednostek organizacyjnych. Praca powstała o materiały dostępne w krakowskich archiwach oraz archiwach KS „Korona”.

Rok 2019 jest rokiem świętowania 100-lecia Klubu Sportowego „Korona” ulokowanego na terenie krakowskiej dzielnicy Podgórze. Celebrowane stulecie nawiązuje do pomysłu utworzenia klubu sportowego na terenie Podgórza - zwanego też Starym Podgórzem – niegdyś odrębnego miasta, które 4 lipca 1915 r. zostało przyłączone do królewskiego Krakowa. Jednak początki K S „Korony” sięgają lat wcześniejszych, niż wskazały by obchody rocznicowe - datę 1919 r., a droga tworzenia klubu jest bardzo złożona, toteż trudno wskazać jednoznacznie, kiedy naprawdę pojawiła się idea utworzenia organizacji. W związku z tym a także jubileuszem warto przedstawić jego genezę w świetle zachowanych dokumentów archiwalnych. Dyskusja nad powstaniem klubu zwraca uwagę na kilka problemów związanych z narodzinami stowarzyszenia.

W początkowym okresie losy Klubu Sportowego „Korona” były niezwykle zawiłe a wśród istniejących opracowań, które pojawiały się cyklicznie z okazji kolejnych jubileuszów można dopatrzeć się licznych zniekształceń faktów związanych z początkami stowarzyszenia¹. Przy okazji świętowania kolejnych rocznic wydawano księgi jubileuszowe, jednak ich wiarygodność może zostać zakwestionowana, gdyż każdorazowo dedykowane były władzom państwowym PRL-u (np. Józefowi Cyrankiewiczowi) i gloryfikowano ich zasługi na polu działalności sportowej i organizacyjnej klubu. W księgach tych pojawiły się także liczne wspomnienia byłych zawodników i działaczy, które rzucają światło na działalność klubową. Niestety we wspomnieniach brak dokładnych dat związanych z opisywanymi wydarzeniami. Co więcej brak w nich zgodności co do przedstawiania wielu faktów. Do pogłębienia i utrwalenia błędów przyczyniają się także artykuły na stronach internetowych kategorii: „Kluby piłkarskie w Krakowie”², natomiast na stronie internetowej pt. „Małopolska. Najstarsze kluby piłkarskie, KS „Korona” została pominięta³. Z racji częstego powoływanie się na owe strony w popularnych artykułach, problem się powiela. Skąd tyle nieudomówień? Warto w tym miejscu sięgnąć do archiwów celem wyjaśnienia i sprostowania niektórych faktów.

Celem niniejszego opracowania jest weryfikacja faktów i ukazanie skomplikowanej drogi tworzenia się tego zasłużonego krakowskiego klubu sportowego. Kwerenda która została przeprowadzona na terenie archiwum Państwowego w Krakowie nie przyniosła oczekiwanych efektów. Zbiór wykazuje liczne braki występujące wśród najstarszych dokumentów rejestracji klubu a zachowana w archiwum klubowym *Księga protokołów KS „Korona”*, powstała jako rękopis, który uzupełniono w latach późniejszych⁴, toteż zauważa się w niej także liczne niekonsekwencje w nazewnictwie klubu oraz powołuje się na nieistniejące w polskich archiwach dokumenty. Brak pierwszego zaakceptowanego przez władze statutu czy dokumentów z zabrania założycielskiego stanowi wyraźną przeszkodę. Nie odnaleziono też dokumentów zatwierdzających oficjalną nazwę organizacji. Nazwa klubu kilkakrotnie podlegała zmianie: 1920 r. - KS „Polonia”, proponowana KS „Krakus” i KS

¹ *40 lat Terenowego Klubu Sportowego Korona 1919-1959*, Kraków 1959; *Pół wieku Klubu Sportowego „Korona”*, Kraków 1970; *70 lat KS „Korona” Kraków 1919 – 1989* (P. Płatek, Z. Ringer) Kraków 1989.

² *Korona Kraków – wielosekcyjny klub sportowy założony w 1919 roku w Krakowie. W latach 1951–1971 połączony z innym krakowskim klubem – Garbarnią, nosił wówczas nazwę Włókniarz.*

https://pl.wikipedia.org/wiki/Korona_Krak

³ S. Partyka, *Małopolska Najstarsze kluby piłkarskie*, <http://slawomirpartyka.com.pl/malopolska/#.XeVVxuhKjb1>

⁴ *Księga protokołów KS „Korona”* – prawdopodobnie nie była pisana bieżąco – podpisy na odwrocie strony tytułowej wskazywały by na lata 1931-32

„Korona”, 1922 r. - KS „Podgórze”, 1923 r. - „Sokoli Klub Sportowy Korona”. Szczególnie istotne było wymienienie nazwy „Sokoła”, co wskazywałoby na kolejny trop w działalności klubu, toteż należy przeanalizować związki KS „Korona” z Towarzystwem Gimnastycznym „Sokół”.

Początki klubu to splatające się ze sobą losy dwóch organizacji. Pierwsza z nich, gimnastyczna, chronologicznie starsza utworzona została w XIX wieku, natomiast sportowa zawiązana na bazie podgórskiej drużyny piłkarskiej, powstała po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Dokładne sprawozdania z działalności Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” znalazły się w „Przewodniku Gimnastycznym >Sokół<” z 1892, stąd można precyzyjnie odtworzyć ścieżkę tworzenia Klubu na drodze gimnastycznych korzeni. Aby zrozumieć dzieje KS „Korona” należy prześledzić obie ścieżki oraz konsekwencje wynikające z wspólnych działań.

Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” w Podgórzu

Działalność w ramach kultury fizycznej na terenie Podgórza zainicjowała powszechnie działająca na terenie ziem polskich organizacja Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”⁵.

Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” w podkrakowskim Podgórzu zostało powołane do życia w 1891 r.⁶. Jak pisało wiodące czasopismo organizacyjne „Przewodnik Gimnastyczny *Sokół*”:

*...W październiku 1891 r. za inicjatywą obecnego prezesa Wacława Adamskiego utworzył się komitet, który z jednej strony zajął się układaniem statutów dla nowo powstać mającego towarzystwa na pierwszym walnym zgromadzeniu ukonstytuowało się towarzystwo nasze jako filia towarzystwa Sokół we Lwowie*⁷.

Wśród osób zaangażowanych w tworzenie kształtu nowej organizacji i później przyszłego zarządu, znaleźli się następujący druhowie: na stanowisko prezesa TG „Sokół” został powołany druh Wacław Adamski, wraz z wiceprezesem Franciszkiem Maryjewskim, natomiast w skład wydziału weszli: dr Samuel Aronson, dr Tadeusz Bednarski, Józef Emilewicz, dr Izidor Feuereiser, Kazimierz Janusz, Roman Klein Ignacy Kranz, Józef

⁵ K. Toporowicz, *Zarys dziejów „Sokoła” na ziemiach polskich w latach 1867-1947* [w:] Z. Pawluczuk (red.) *Z dziejów Towarzystw Gimnastycznych „Sokół”*, Gdańsk 1996; A. Pawłowski, *„Sokół” krakowski w latach 1899-1992*, [w:] A. Łopata (red.) *Z kart historii polskiego „Sokoła”* Kraków 1995, s. 38.

⁶ „Przewodnik Gimnastyczny >Sokół<” listopad 1892, nr 13, s. 85,

⁷ „Przewodnik Gimnastyczny >Sokół<” Sierpień 1893, nr 8, s. 108.

Kryłowski, Władysław Liban, Franciszek Rehman, Teodor Rybak i Józef Stępień. Do sądu honorowego wcielono dr Karola Górskiego Władysława Markwiczynskiego i Emila Serkowskiego. Komisja Rewizyjna reprezentowana była przez Gustawa Barucha i Gustawa Rosenzweiga. *Wydział ukonstytuował się dnia 7 stycznia 1892 i wybrał dyrektorem Romana Kleina sekretarzem Tadeusza Bednarskiego skarbnikiem Franciszka Rehmana, gospodarzem Józefa Kryłowskiego i bibliotekarzem Ignacego Kranza. wydział odbył 10 posiedzeń omawiając sprawy administracyjne, gimnastyczne, tworząc komisje składkową i budowlaną*⁸.

„Sokół” Podgórski zgodnie z doniesieniami „Przewodnika Gimnastycznego >Sokół<” w pierwszej kolejności koncentrował się na realizacji zajęć gimnastycznych, tak dla dorosłych jak i dzieci (podkreślając w tym ćwiczenia prowadzone specjalnie dla dziewcząt)⁹. Ćwiczone osiem razy w tygodniu a pierwszymi prowadzącymi zajęcia byli dh Kazimierz Homiński i dh Roman Sworzeniowski. Średnia liczba ćwiczących - według ówczesnych szacunków - wynosiła 16 osób na godzinę, przy zadeklarowanych 81 członkach należących do stowarzyszenia. W kolejnym roku prowadzenie zajęć gimnastyki w podgórskim stowarzyszeniu kontynuował Roman Sworzeniowski, w 1892 r. a skład „Sokoła” liczył wtedy jednego członka honorowego, 6 założycieli i 121 członów: zwyczajnych¹⁰.

Siedziba Podgórskiego „Sokoła” Kraków ul Sokolska (widok z 2017)
Fot. aut

Priorytetem Towarzystwa było posiadanie własnego lokum. Natychmiast podjęto się jego realizacji. Plan budowli będącej w przyszłości siedzibą Towarzystwa na terenie

⁸ Ibid.

⁹ Ibid., nr 8, s. 108.

¹⁰ Ibid., s. 109.

Podgórze wykonał inż. Józef Kryłowski, który też czuwał nad wykończeniem obiektu wspólnie ze Stanisławem Serkowskim¹¹:

Bieżący rok (1892) śmiało nazwać można szczęśliwym dla naszych dążeń, dla sprawy fizycznego wychowania, albowiem w żadnym roku tyle nie powstało Towarzystw, co w bieżącym, a szczególnie w ostatnich dniach. Donosiliśmy już o powstaniu nowego Towarzystwa gimnastycznego w Podgórzu, które rażno wejście w życie przy serdecznem poparciu ze strony zacnego burmistrza tego miasta, który przyrzekł bezpłatnie udzielić dla ćwiczeń sali gimnastycznej szkoły ludowej¹². Wiosną 1893 roku, po zaledwie rocznej działalności Towarzystwo przystąpiło do budowy własnego gmachu.

Działania Wacława Adamskiego, pełniącego jednocześnie funkcje prezesa i burmistrza Podgórza, doprowadziły do tego, że Rada gminna udzieliła jak to opisano: *...najpiękniejszy plac obok plant o powierzchni 644 (?) tudzież potrzebny do budowy gmachu piasek, kamień i wapno. Dar to iście królewski, o którym nawet marzyć nie mogliśmy, a za który nie ma słów podziękowania¹³. Fakt szybkiego sfinalizowania budowy obiektu ćwiczeń gimnastycznych uznano za wielki sukces.*

...Budować gmach w pierwszym roku istnienia i to gmach okazały, to chyba rzecz niebywała w dziejach naszego Sokolstwa. Najlepszy to dowód, że idee nasze znajdują coraz większy poklask u wszystkich warstw społeczeństwa i że obecnie każdy pragnie czem może Sokolowi się przysłużyć¹⁴.

¹¹ Ibid., s. 108.

¹² „Przewodnik Gimnastyczny >Sokół<”, listopad 1892, nr 13, s. 85.

¹³ Ibid.

¹⁴ „Przewodnik Gimnastyczny >Sokół<” sierpień 1893, nr 8, s. 108.

Sala gimnastyczna Podgórskiego „Sokoła” Kraków ul. Sokolska widok z 2019.
Fot. aut

Godnym podziwu było bezinteresowne zaangażowanie mieszkańców Podgórza w tworzenie obiektu: *...bezpłatne plany architektoniczno-budowlane, darmowe prace murarskie i stolarskie, udostępnienie materiałów budowlanych od właścicieli cegielni. Spieszono też z datkami na rzecz obiektu, autor „Szkiców wycieczki w Pieniny” przekazał dochód ze sprzedaży całego nakładu, towarzystwo zaliczkowe udzieliło pożyczki na niski procent. Wieczorki poetyckie, fanty. Nad tym czuwała komisja składkowa*¹⁵.

19 stycznia 1894 „Przewodnik Gimnastyczny >Sokół<” informował że: *...już blisko miesiąc przebywamy w swym własnym gmachu*¹⁶, a obiekt został wyposażony w przyrządy gimnastycznych użyte przez dra Henryka Jordana¹⁷.

Kolejne lata działalności nie zostały tak dokładnie zobrazowane w czasopiśmie jak zwieńczone sukcesem lata budowy obiektu i przysposobienie do ćwiczeń gimnastycznych.

W tym miejscu należy wskazać związek obu podgórskich organizacji.

Po I wojnie światowej nastąpiło połączenie dwóch klubów Krakowskich: KS „Korony” i TG „Sokoła” i tak powstał klub, który zgodnie z zapisem w *Księdze protokołów KS „Korona”* nosił nazwę **„Sokoli Klub Sportowy Korona”**¹⁸.

Skąd więc idea świętowania 100-lecia KS Korona w 2019 roku ? Druga droga wiedzie przez amatorską, dziecięcą drużynę piłkarską, której początki sięgają 1910 r. Pomysłodawcy, nastoletni chłopcy z Podgórza od wczesnego dzieciństwa marzyli tylko o tym by móc grać w piłkę, czego ślad odnajdujemy w licznych zachowanych wspomnieniach. Jak po latach wspominał Rudolf Lowas (ur. w 1903 roku więc liczący w 1910 roku 7 lat !): *...wraz z rówieśnikami postanowiliśmy w jesieni roku 1910 założyć „prawdziwy” klub sportowy. Mieliśmy oprócz młodzieńczego zapału jeszcze piłkę nożną, stanowiącą moją własność*¹⁹.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ „Przewodnik Gimnastyczny >Sokół<” luty 1894, nr 2, s. 20.

¹⁷ „Przewodnik Gimnastyczny >Sokół<”, sierpień 1893, nr 8, s. 109.

¹⁸ *Pół wieku Klubu Sportowego „Korona”*, Kraków 1970.

¹⁹ *Księga protokołów KS „Korona”* – prawdopodobnie nie była pisana bieżąco – podpisy na odwrocie strony tytułowej wskazywałyby na lata 1931-32.

Można zauważyć, że hierarchia ważności w grupach młodzieżowych uzależniona była od tego, kto ówczesnie posiadał piłkę, co by tłumaczyło, dlaczego na czele grupy znalazł się ów szczęśliwiec - Rudolf Lowas.

Zawierucha I wojny światowej nie zniweczyła planów utworzenia podgórskiego klubu. Należy też wspomnieć, że w 1915 roku nastąpiło przyłączenie Podgórza do Krakowa. Nieformalnie działająca grupka młodzieży, grywała mecze z zaprzyjaźnionymi drużynami z sąsiednich ulic. Minęło jednak kilka lat zanim pomysł utworzenia klubu stał się faktem. Idea zawiązania organizacji sportowej narodziła się w 1919 roku, zyskując powszechną aprobatę zwolenników podgórskiego futbolu i już 1 stycznia 1920 roku – zgodnie z tym co (odnotowano w pierwszym protokole²⁰ – grupa założycieli w osobach Rudolfa Lowasa, Romana Lowasa, Tadeusza Komorka, Tadeusza Micińskiego, Jana Nowaka, i Stanisława Wojdyły – postanowiła zawiązać stowarzyszenie noszące nazwę Klub Sportowy „Polonia”²¹. Brano też pod uwagę nazwę „Krakus”. Początki działalności drużyny piłkarskiej wspominał jeden z jej współtwórców Tadeusz Wroński: *...Zebraliśmy drużynę składającą się z uczniów gimnazjum podgórskiego i zagraliśmy mecz z uczniami I Gimnazjum św. Anny (dzisiaj Nowodworskiego). Graliśmy na Błoniach i wygraliśmy 8:1. To dało nam impuls do założenia klubu. Był w Podgórzu miłośnik sportu Rudolf Kropacz, który pomógł w założeniu klubu. Chcieliśmy, aby klub nazywał się „Polonia” albo „Krakus”, ale takie kluby już kiedyś istniały. Uzgodniono, że klub będzie się nazywał Klub Sportowy Korona i pod taką nazwą został zarejestrowany²².*

Nazwa ta jednak nie mogła zostać zarejestrowana, gdyż zarezerwowana była dla istniejącego od 1912 roku klubu „Polonia Kraków”²³.

Była też inna propozycja: ... „Korona”. Ponieważ nazwę „Podgórze” zabrali inni, ci z Zabłocia, więc nam, z ul. Kółkątaja nie pozostało nic innego jak przybrać nazwę zrzuconej „korony” (nasza Korona nie miał nic wspólnego z cesarską)²⁴.

18 kwietnia 1920 roku piłkarze występowali jeszcze pod nazwą Klub Sportowy „Polonia” grając mecz z Kolejowym Klubem Sportowym „Olszą” Kraków, którego początki

²⁰ Op. cit., p. b.

²¹ Op. cit., p. b.

²² Wypowiedź Tadeusza Wrońskiego, wywiad udzielony Jerzemu Berezowskiemu 15.10.1994 r. w Krakowie.

²³ Statut Klubu Sportowego „Polonia Kraków” 1912, za: D. Dudek. *Zarys dziejów i organizacja stowarzyszeń kultury fizycznej*, Kraków 2001, s. 134.

²⁴ Wypowiedź Kazimierza Rusinka, – jednego z członków założycieli „Korony” oraz jej wieloletniego protektora.

datuje się na rok 1920. Pierwszy „sezon wiosenny klubu” rozpoczęto treningiem 4 kwietnia 1920 r., by dwa tygodnie później rozegrać mecz z KKS „Olszą”. Mecz zakończył się wynikiem 0:4, co było raczej do przewidzenia po tak krótkim czasie wspólnych treningów drużyny. Do rewanżu nie doszło.

22 kwietnia 1920 roku dla kształtującej się nowej formacji piłkarskiej, zaproponowano nazwę Klub Sportowy „Korona”. Tworząc jednostkę napisany został projekt nowego Statutu. Pisząc go wzorowano się na prawdopodobnie na statucie istniejącego od 1913 roku KS „Podgórze”²⁵. Niedojrzałość związana z działaniami organizacyjnymi należy zrzucić na karb młodego wieku twórców organizacji. Rudolf Lowas liczył wówczas zaledwie 17 lat. Jak widnieje w zapisie Księgi Protokołów: *Podczas chwil bez-sezonowych t.j. do 4.IV.1920 r. opracowano statut, który upadł w pierwszej wersji. Za zgodą zarządu otwarto sezon wiosenny 4 kwietnia (1920 r.).*

Konieczność rejestracji i przynależności klubu do POZPN wymusiła zmianę proponowanej przez założycieli nazwy. Jak zapisano w odtworzonym po 11 latach i podpisanym ołówkiem przez Rudolfa Lowasa protokole posiedzenia z dnia 26 kwietnia 1920 roku:

...Dnia 22 IV (1920 r.) 6 członków klubu było na posiedzeniu u Wł. Kropateka, sekr. klub. sport. „Podgórze”. Wynik posiedzenia był ten, że klub nasz zmienił nazwę na K.S. „Korona” i zapisano się do P.O.Z.P.N.²⁶.

Lowas będąc współzałożycielem organizacji zaakceptował owe wydarzenia sygnując po latach dokument sprawozdania. Trudno jednak na podstawie posiadanych dokumentów stwierdzić, czy ten zapis nie był pewnym uproszczeniem bardziej złożonego procesu tworzenia klubu na bazie istniejącej drużyny piłkarskiej.

Narodziny barw klubowych były dziełem przypadku *Pierwszy prezes Karol Jachimczak ofiarował 12 starych wojskowych koszul, które moja siostra przerobiła*

Klub nie miał koszulek, więc moja mama z koszul wojskowych (12 koszul wojskowych podarowanych przez Karola Jachimczaka –uwaga aut²⁷.) szyla koszulki, ozdabiając je

²⁵ Klub powstał w 1913 roku. Wykaz statutowy sporządzony przez D. Dudka nie zawiera statutu KS „Podgórze”. D. Dudek, *Zarys dziejów i organizacja...*, op. cit.

²⁶ Posiedzenie z dnia 26. IV, *Księga protokołów KS „Korona”*, s. 3 (protokoły podpisane przez Lowasa ołówkiem)

²⁷ Tadeusz Mitusiński, *Pół wieku ...* op. cit.

czzerwonymi kołnierzykami. Takie koszulki nosili też ci co rozlepiali plakaty, dlatego pierwszych graczy KS Korona nazywano „plakaciarzami”. Zmieniliśmy więc koszulki na zielone, które przez wiele lat były używane przez nasz Klub²⁸.

Tadeusz Mitusiński opisywał stosowane ówczesnie zasady gry w amatorskiej drużynie: *To nasz sędzia stosował za 3 kornery 1 karny, co dawało duże możliwości ... A przy tym skrzydła były niezmiennie i kupą grać nie było wolno. Dziś wolno – dlatego źle!²⁹.*

Losy młodej drużyny znowu porwał wir historii i na czas wojny polsko – bolszewickiej zawieszono jej działalność. O podjęciu decyzji co do chwilowego zaprzestania aktywności sportowej wzmiankuje lapidarne sprawozdanie z posiedzenia z 11 lipca 1920 roku *...zagrożonej ojczyźnie iść z pomocą - cały KS Korona idzie do wojska - przerwano sezon do odwołania³⁰.*

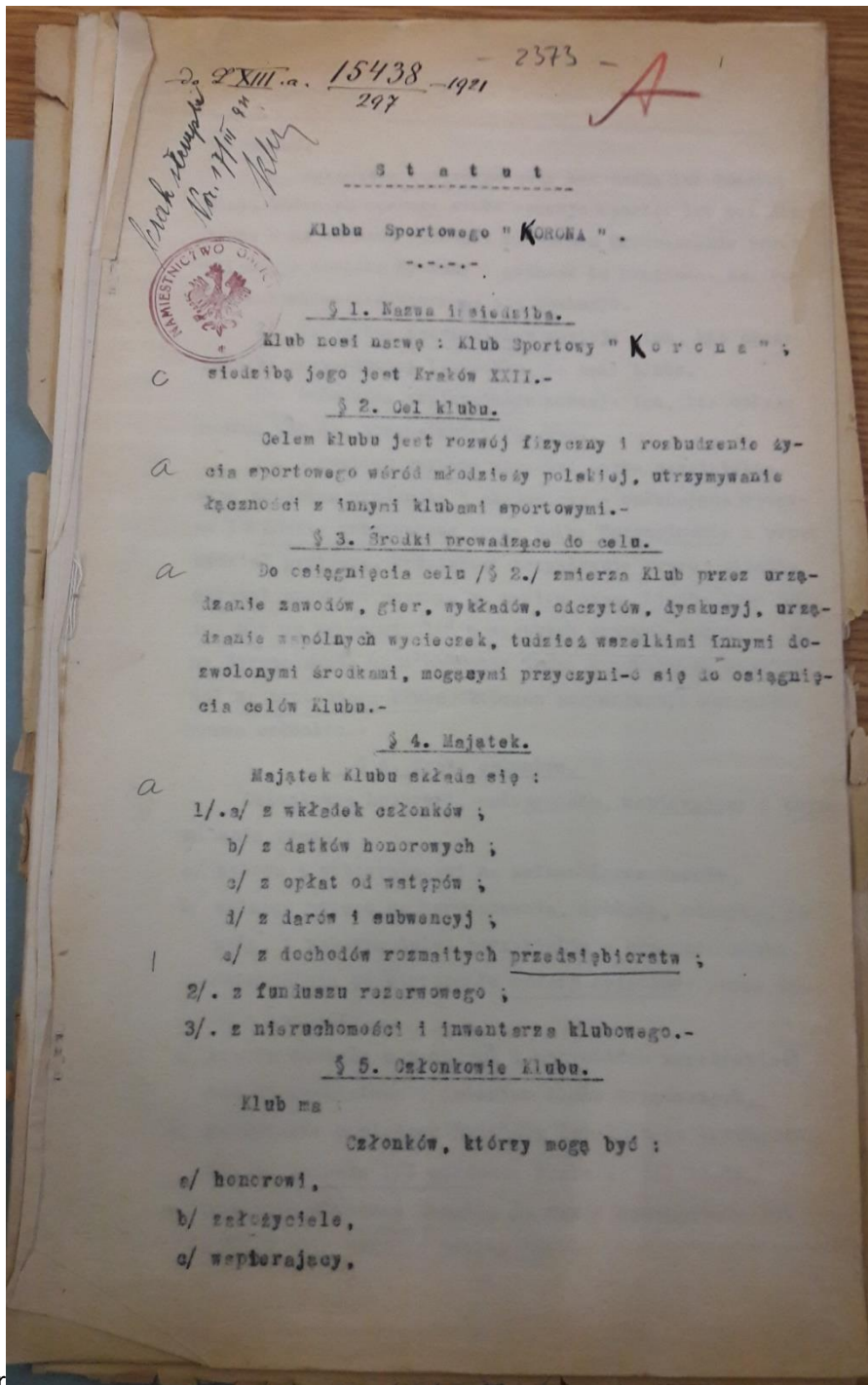
Do zaczętych kroków legislacyjnych powrócono po zakończeniu działań wojennych. Ponownie młodzi ludzie starali się utworzyć nowy, poprawny dokument, jednakże brak doświadczeń spowodował, że zetknęli się z problemem legislacyjnym ze strony urzędów i policji. Rudolf Lowas złożył dokument następującej treści: *Pismo L XIII 15438 weszło dnia 2 lutego 1921 - Statut z 5 załącznikami - Wśród nich: Podanie Rudolfa Lowasa w Krakowie ul. Krasickiego 14. II p, Wideał głów. Protokół podawczy.*

Statut K.S. „Korona” z 1921 roku:

²⁸ Wypowiedź Tadeusza Wrońskiego, wywiad udzielony Jerzemu Berezowskiemu 15.10.1994 r. w Krakowie

²⁹ Tadeusz Mitusiński, *Pół wieku...*, op. cit.

³⁰ Posiedzenie z dnia 11 lipca, 1920 r., *Księga protokołów KS „Korona”*, s. 8.

Statut K.S. „Korona” z 1921 roku, strona tytułowa
Źródło: jw

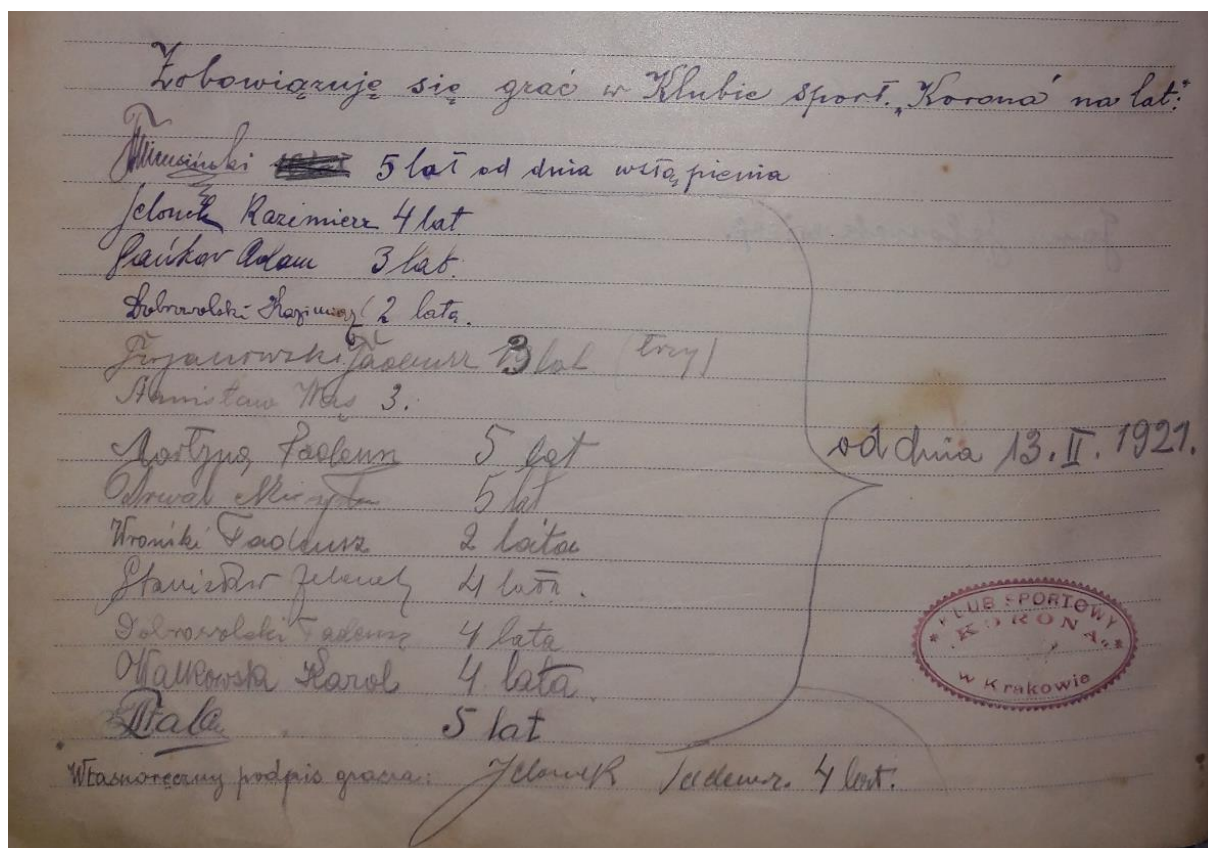
Uwagi urzędu zamieszczone na dokumencie wyszczególniały liczne niedociągnięcia: *Statut nie normuje sposobu pierwszego utworzenia stowarzyszenia przez założycieli i nie zawiera na końcu ani daty ani też własnoręcznych podpisów założycieli, którzy...* [ciąg dalszy na 4 stronicy - brak tej strony] data odpowiedzi 22 marzec 1921. I tu następuje luka w dokumentacji klubowej. Brak w archiwach dokumentu ukazującego dalszy tok legislacyjny.

Ostatecznie nazwa klubu ujęta w podaniu na statucie: **Statut stowarzyszenia „Klub sportowy Korona w Krakowie XXII”**. Na egzemplarzu statutu – jako najistotniejsze niedociągnięcie - wskazano brak stempla a nie błędy merytoryczne związane z deklarowaną działalnością organizacji. Posiadane w archiwach dokumenty nie pozwalają stwierdzić, czy i w jakim stopniu zastosowano się do wskazanych uwag.

We wspomnieniach T. Mitusińskiego pojawia się sprawa legitymacji klubowych:

...A kiedy Rudek Lowas zmajstrował (na fuchę) pierwsze legitymacje – wtedy klub stał się organizacją, że „mucha nie siada” – jak ocenił to atletyczny Kasprzyk Teofil³¹. Trudno jednak odnaleźć, kiedy to wydarzenie miało miejsce, gdyż autor wspomnień, pisząc o wykonanej przez drukarza (czyli dorosłego R. Lowasa) pracy nie przytacza żadnej daty.

Powrót do działalności sportowej wykazał kolejne zjawisko – kontrakty odnoszące się do zobowiązania do gry w drużynie przez kilka lat: 13 lutego 1921 - zawodnicy podpisali deklarację lojalności wobec własnego klubu: *Zobowiązuję się grać w Klubie sport. „Korona” na lat...*

³¹ Tadeusz Mitusiński, wspomnienia, *Pół wieku ...* op. cit.

Zobowiązanie piłkarzy gry w Klubie Sportowym „Korona”.

Źródło: Archiwum Narodowe w Krakowie. Klub Sportowy Korona 1921. Jednostka Aktowa 29/204/0/11/162

Kolejnym krokiem w stronę kontynuowania działalności klubu była propozycja połączenia (istniejącej jednostki) z KS „Podgórze”. Jej pretekstem było 21.VI 1922 było posiedzenie Komisji likwidacyjnej w której zarzucono nielegalność prowadzonego Walnego Zgromadzenia, gdyż nie wszyscy z grona zainteresowanych zostali o nim powiadomieni, toteż z braku kworum nie było ono prawomocne. Wybory dokonywano w oparciu o bliżej nie określony regulamin a nie statut³². Dodatkowym utrudnieniem na drodze rejestracji był brak konsekwencji w zapisie nazw jednostek organizacyjnych.

Wiele problemów finansowych generowało nowe rozwiązania. Jak wspominał Kazimierz Rusinek jednym z nich było poszukiwanie sponsorów:

Szukaliśmy w biednym Podgórzu „bogaczy”, którzy by zasilili naszą kasę. Wpadliśmy na pomysł pozyskania dla klubu tak zwanych „prezesów honorowych” i od tych, przez nas mianowanych prezesów mieliśmy zaciągać nigdy nie spłacalne pożyczki. Udało się. Takim prezesem honorowym był inż. Dostał. Znaleźliśmy jeszcze jednego prezesa z rodziny Jelonków: Jana. Był także nie bardzo bogaty, ale miał wpływy w magistracie, rdzenny podgórzanin, Bolciu Majer; bardziej zamożny od niego był dr Stuhr Oskar³³.

Potrzeba dostępu do obiektów sportowych, szczególnie na czas sezonu zimowego zaowocowała kolejnym krokiem.

Prawdopodobnie stąd wziął się pomysł związania losów „Korony” preferującej piłkę nożną z Towarzystwem Gimnastycznym. Tadeusz Wroński zasugerował, iż to on właśnie odegrał główną rolę w utworzeniu nowego, wspólnego stowarzyszenia:

... przez kilka lat grałem w piłkę nożną w KS „Korona”. Głównie przyczyniłem się do tego, że będąc Naczelnikiem Sokola podgórskiego, spowodowałem przyłączenie „Korony” do „Sokola” i odtąd klub nosił nazwę: „Sokoli Klub Sportowy Korona”³⁴.

³² *Księga protokołów KS „Korona”, op. cit.*

³³ Kazimierz Rusinek wspomnienia, *Pół wieku...* op. cit.

³⁴ Wypowiedź Tadeusza Wrońskiego, wywiad udzielony Jerzemu Berezowskiemu 15.10.1994 r. w Krakowie

Podczas Walnego zgromadzenia KS „Korona” dnia 14 stycznia 1923: *Kolega Pańkow jako delegat z ramienia wydziału K.S Korona w sprawie fuzji K.S. Korona i S.K.S. „Sokół” w Krakowie. Zjawisko nie zostało dostrzeżone i odnotowane w czasopiśmie sokolich*³⁵.

Po licznych perturbacjach doszło do zawiązania organizacji łączącej działalność gimnastyczną ze sportową. Połączono drużynę piłkarską z Towarzystwem Gimnastycznym „Sokół”, nazwanego wówczas **Sokoli Klub Sportowy „Korona”**. TG „Sokół”, który dotychczas niechętnie odnosił się do sportu, a po odzyskaniu niepodległości poszukiwał nowych sposobów odnalezienia się w nowej rzeczywistości, zaakceptował niemile dotychczas widziany sport³⁶. Współpraca z piłkarską drużyną „Korony” była taką formą realizacji najnowszych trendów sokolich.

Fuzja „Korony” i „Sokoła” dały podwaliny tworzenia klubu wielosekcyjnego. Obok gimnastyki i piłki nożnej pojawiło się zainteresowanie innymi dyscyplinami sportu.

13 i 14 października 1923 członkowie „Korony” (czy też już „Sokoła” ?) wzięli udział w międzyklubowych zawodach lekkoatletycznych organizowanych przez Ż.K.S „Makkabi”. W imprezie startowali zawodnicy „Korony”: Wagner - dysk, Plebańczyk – 1500 m, 4 x 100 na co zwrócił uwagę „Nowy Dziennik”³⁷. Pisma „sokole” nieprzychylnie tematyce żydowskiej nie odnotowały jednak tego faktu. Dalszy rozwój sekcji był dynamiczny. „Korona” do 1939 roku oprócz piłki nożnej (1919), utworzyła sekcje sportowe: lekkoatletyczną (1923), gimnastyczną kobiet i mężczyzn (1923), oraz strzelecką i kręgle o których wspomina Kazimierz Rusinek³⁸.

Wydarzenie to mogło zwrócić uwagę na chęć zainteresowania się innymi dyscyplinami sportowców Podgórze a nie wyłącznie piłką nożną. Może jest to nadużycie, ale trudno wykluczyć związek startów lekkoatletów z tworzeniem w przyszłości nowych sekcji sportowych KS „Korona”.

³⁵ Przewodnik gimnastyczny „Sokół” - miesięcznik ukazujący się we Lwowie 1921,1922 i 1923 nie zamieścił nic na temat współdziałania z Koroną.

³⁶ Pierwszy kongres sportowy wskazywał „Sokołom” drogę działania z wykorzystaniem sportu jako środka zachęty dla młodzieży, „Przegląd Sokoli”, Warszawa 1923, sierpień

³⁷ „Nowy Dziennik” Kraków ,1923. ³⁸ *Pół wieku Klubu Sportowego „Korona”*, Kraków 1970;

³⁸ *Pół wieku Klubu Sportowego „Korona”*, Kraków 1970;

Dalsze losy klubu również burzliwe. W początkowych latach istnienia nazwa klubu podlegała modyfikacji funkcjonując jako: 1919 r., Klub Sportowy „Polonia”, 1920 r. Klub Sportowy „Korona”, i w 1923 r. Sokoli Klub Sportowy „Korona”.

Po II wojnie światowej również przyniosły zmiany w nazewnictwie: były to kolejno: 1945 r. Klub Sportowy „Korona”; 1948 r. Związkowy Klub Sportowy „Włókniarz–Korona”; 1957 r. -Terenowy Klub Sportowy „Korona” i 1962 r. Klub Sportowy „Korona”.

W 1939 roku budynek „Sokoła” uległ zniszczeniu. 31 lipca 1947 r. funkcjonariusze Urzędu Bezpieczeństwa odebrali organizacji zezwolenie na działalność. Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” przestało istnieć³⁹.

Paradoksem może być fakt splatania się losów KS „Korony” i TG „Sokół”. Losy te nieobojętne są dla dziejów polskiego sokolstwa. Nosząca przez wiele lat miano Sokoli Klub Sportowy „Korona” stał się mimowolnym kontynuatorem jego spuścizny w dziedzinie szeroko rozumianej gimnastyki.

Dalsze dzieje to rozwój infrastruktury sportowej tak zwanego „kombinatu sportowego” zainicjowanego przez niegdysiejszego piłkarza a późniejszego polityka Kazimierza Rusinka. Tadeusz Wroński wspominał jak potoczyły się dalsze losy „Korony”: *Dopiero po wojnie dzięki Kazimierzowi Rusinkowi, późniejszemu wiceministrowi, Aleksandrowi Witkowskiemu, Marianowi Plebańczykowi oraz wielu innym działaczom powstało centrum sportowe „Korona”. Choć sławny dr Bolesław Drobner chciał widzieć w miejscu „Korony” w Podgórzu szpital, to jednak premier Józef Cyrankiewicz przekonał posła Drobnera, że w robotniczej dzielnicy Podgórze potrzebny jest obiekt sportowy...*⁴⁰.

Ostatecznie w 1960 roku oddano do użytku nowy obiekt Kombinatoru Sportowego „Korona” a w 1966 r. otwarto basen pływacki 25 m przy ulicy W. Pstrowskiego (obecnie Kalwaryjskiej) w Krakowie. Dzięki nim możliwy był dalszy rozwój sekcji. Poszczególne sekcje sportowe na przestrzeni 100 lat zostały przedstawione w jubileuszowym albumie 100 lat KS Korona Kraków 1919 – 2019⁴¹.

³⁹Zarządzenie władz niemieckich w sprawie likwidacji organizacji sportowych z 23 lipca 1940 r. i jego skutki dla organizacji sportu polskiego na terenie Krakowa, [w:] S. Chemicz, *Sport w Krakowie w latach 1939-1945*, Kraków 2003., s. 32.

⁴⁰ *70 lat KS „Korona” Kraków 1919 – 1989*, (P. Płatek, Z. Ringer) Kraków 1989.

⁴¹ *100 lat KS Korona Kraków 1919-2019*, Kraków 2019.

Przypomnienie odległych losów tworzonoego Klubu Sportowego „Korona” w 100 – lecie jego obchodów pozwoli zrozumieć jego genezę. Niestety brak w archiwach oryginalnych dokumentów stanowi nierozwikłany do tej pory problem pierwszej rejestracji tego zasłużonego dla Krakowa klubu. Zachowane dokumenty z nielicznymi wyjątkami są źródłami wtórnymi, toteż początki formalnej działalności Klubu Sportowego „Korona” w Krakowie stanowią nadal problem otwarty.

Bibliografia:

Źródła archiwalne

Księga protokołów KS „Korona” rękopis – archiwum KS Korona
Statut K.S. „Korona” z 1921 roku, Archiwum Narodowe w Krakowie. Klub Sportowy Korona 1921

Źródła prasowe:

„Przewodnik Gimnastyczny *Sokół*”, 1892, 1893
„Przegląd Sokoli”, Warszawa 1923
„Nowy Dziennik” 1923.

Opracowania

40 lat Terenowego Klubu Sportowego Korona 1919-1959, Kraków.
70 lat KS „Korona” Kraków 1919 – 1989, (P. Płatek, Z. Ringer) Kraków 1989.
Chemicz S., *Sport w Krakowie w latach 1939-1945*, Kraków 2003.
Dudek D., *Zarys dziejów i organizacja stowarzyszeń kultury fizycznej*, Kraków 2001, s. 134.
Pawłowski A., „*Sokół*” *krakowski w latach 1989-1992* [w:] A. Łopata (red.) *Z kart historii polskiego „Sokoła”* Kraków 1995.
Pół wieku Klubu Sportowego „Korona”, Kraków 1970.
Toporowicz K., *Zarys dziejów „Sokoła” na ziemiach polskich w latach 1867-1947* [w:] Z. Pawluczuk (red.) *Z dziejów Towarzystw Gimnastycznych „Sokół”*, Gdańsk 1996.